

GDJE SAM? Naslovnica » Kultura » Umjetnost i dizajn
» SELMAN SELMANAGIĆ Umjetnik koji je jednako znao načiniti stolicu i sagraditi kuću

PIŠE MILJENKO JERGOVIĆ

SELMAN SELMANAGIĆ Umjetnik koji je jednako znao načiniti stolicu i sagraditi kuću

Autor: Miljenko Jergović

Objavljeno: 05.05.2015

Od svih južnoslavenskih studenata na Bauhausu imao je najveću umjetničku i graditeljsku karijeru, provedenu u Istočnoj Njemačkoj

Biografija **Selmana Selmanagića**, istočnonjemačkog arhitekta, rodnom iz Bosne, jedna je od onih uzbudljivih biografija dvadesetog stoljeća koje više nalikuju špijunskom ili avanturističkom romanu, nego čovjekovu životu. Poput **Mustafe Golubića**, **Dimitrija Mitrinovića**, **Pavla Bastajića**, prošao je kroz svjetlo i tamu našega vijeka, krijući u svom životopisu i kriptične i kontroverzne detalje. Zahvaljujući **Aidi Abadžić Hodžić**, sjajnoj sarajevskoj povjesničarki umjetnosti, koja se intenzivno bavila Selmanagićem, izbjegavajući patriotske mistifikacije njegova lika i djela, zapisana je njegova faktografska detaljna i pregledna životna putanja, od Srebrenice, u kojoj je rođen 25. travnja 1905, do Istočnog Berlina, gdje umire 7. svibnja 1986.

TOP TEME kultura | umjetnost | igre | izložba | slikarstvo |

Pretraži Jutarnji.hr

TRAŽI

NAJČITANIJE

ZAŠTO SANADER ŠUTI O PRAVIM RAZLOZIMA OSTAVKE? Ne želi ih otkriti jer se previše stidi...

OVAKO LUD NIJE BIO NI IVANIŠEVIĆ Bosanac u čudu gledao udaranje u glavu i dobio meč

SAMO U SRBIJI Pogledajte urnebes! Crnogorac u 9 sekundi uništio protivnika i ring, a kiša lijeva kao iz kabela!

DETALJI OPTUŽNICE ZA IZVLAČENJE NOVCA 'Novac sam u kuvertama nosio Klemmu. Dao bih mu ga na ruke ili ostavio u kafiću'

EKSKLUZIVNI VIDEO ČLANCI USKORO! Antonija Blaće: Ovo su vježbe s kojima sam dobila novu figuru; Šalković prvi put o vezi s Gruicom! I još...

TOP PREPORUKE

ANTE TOMIĆ Stadion je, jebem mu miša, nasušna potreba. Ako za to nema, za što uopće ima?

UDRUGE TRAŽE REAKCIJU MINISTARSTVA Haranga na učiteljice koje su digle glas protiv petljanja Crkve u proslavu mature u Krinu

'TE 1945. BIO SAM PONOSAN HRVATSKI VOJNIK... A ovo je moja istina o tzv. ustaškim mirovinama i Križnom putu'

ZAŠTO SANADER ŠUTI O PRAVIM RAZLOZIMA OSTAVKE? Ne želi ih otkriti jer se previše stidi...

POSLEDJNJA ISPOVIJEST PRIJE ODLASKA U ZATVOR 'Svi svjedoci protiv mene dobili su neke nagrade, Marija Budimir sad ima stan'

MELITA JURIŠIĆ

ARHIVA ČLANAKA

PON | UTO | SRI | ČET | PET | SUB | NED
26 Svibanj 2015 PRIKAŽI

Pronađi nas na Facebooku

Jutarnji

VEZANE VIJESTI

Vijesti

- ▶ **MILJENKO JERGOVIĆ O KEMALU MONTENU** Taj glas otpjevao bi i telefonski imenik Sarajeva
- ▶ **MILJENKO JERGOVIĆ O GRASSU** Pisac njemačke savjesti posljednji put diže čašu: Nazdravlje vam 3. svjetski rat!

Otac Alija Selmanagić studirao je i završio šerijatsko pravo u Kairu i Istanbulu, ali živio je, uglavnom, od zemlje i bavio se lovom. Otomanski dekadent, bivaktilski izdanak nekoga bivšeg, poraženog i poniženog svijeta, očito je bio izrazito važna, orijentacijska figura u Selmanovom životu. Da bi ocu dokazao da je uspio u životu, i da mu nije uzaman plaćao sve te škole, u Zvorniku mu je 1931. gradio kuću. Ta kuća ostat će jedini realizirani Selmanagićev objekt iz bauhausovske faze, njegov položeni životni ispit. Postoji sjajna crno-bijela fotografije iz vremena izgradnje: ciglom zidana, u dvije razine, s otvorenim

pravokutnicima prozora, ta slutnja modernizma, s trojicom zidara koji poziraju, jedan oslanjajući se na oštri bauhausovski brid, a dvojica na merdevinama, prvi opkoračio zid pa se smije, drugi nabio kantu na glavu, pa se penje prema njemu, djeluje neočekivano potresno u svojoj suštinskoj povijesnoj neostvarenosti. Kuću je Selmanagić sazdao, otac je, vjeruje se, bio prezadovoljan. I dočekala je ta bauhausovska građevina početak posljednjeg rata, masakr i protjerivanje Selmanagićevih rođaka i sunarodnjaka iz Podrinja, da bi bila srušena nakon što je rat prošao, godine 1997. Tako je nestalo Bauhauusa u Bosni.

gradnja kuće u Zvorniku

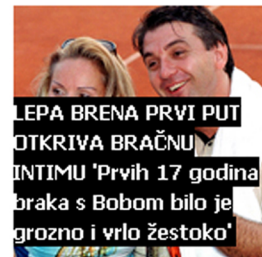
Očevo nepovjerenje

Kako se čini, otac u početku i nije bio pretjerano zainteresiran za Selmanovo školovanje. Ili je imao drugih planova, pa ga je dječak iznevjerio. Početak je sasvim proleterski: od 1919. do 1923. u Sarajevu uči za stolara. Na praksi je u željezničarskoj radionici u Pofalićima, radi stolariju na vagonima. Nakratko se vraća u Srebrenicu, pa ide u Ljubljano u Višu obrtničku školu. Vojsku služi 1927. u Petrovaradinu. Ponovo dolazi u Srebrenicu, gdje radi kao stolar. Mučan, težak posao, a porodične okolnosti možemo samo zamišljati. Godine su mu trebale da

UZ BOK CHARLIZE THERON
Upoznajte lijepu hrvatsku glumicu koja je u novom 'Mad Maxu' oduševila publiku i kritičare

▶ **PREMIJERA:** Novi nastavak kultnog Mad Maxa privukao poznate Hrvate

LEPA BRENA PRVI PUT OTKRIVA BRAČNU INTIMU 'Prvih 17 godina braka s Bobom bilo je grozno i vrlo žestoko'

PANONSKI MORNAR

FOTO: BALAŠEVIĆ RAZDRAGAO SPLITSKU ARENU 'Hvala vam što se ovdje ne osjećam kao stranac'

▶ **OBNOVIO STUDENTSKU SOBU SVOJE OLIVERE** Balašević studentici Jeleni darovao klimu da joj ne bude vruće

FOTO: SADA ZNAMO ZAŠTO JE BALAŠEVIĆ ZALJUBLJEN U SVOJU SUPRUGU Lijepa Olivera oduševila u šetnji Splitom

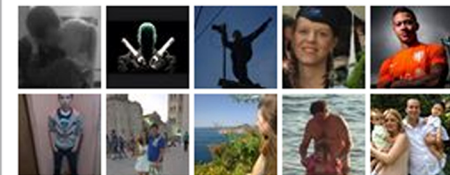

Ugledni kriminalist razotkriva kako funkcionira cijeli sustav.

DILERI ZAVLADALI ZADROM? 'Zadarski'

Broj osoba kojima se sviđa Jutarnji: 488.072.

Facebook društveni dodatak

uštedi sto njemačkih maraka, i uz vrlo vjerojatno očevo protivljenje krene u svijet. U Zagrebu kupuje kartu za Berlin i njemački rječnik. Prije putovanja ne zna ni riječi tog jezika, i nije načisto zašto ide u Njemačku. U Celovcu u vlak ulazi neki Nijemac, inženjer, koji zna naš jezik. On mu govori o Bauhausu, školi koju možeš upisati i ako nemaš maturu. Preporuku za Bauhaus piše mu jugoslavenski konzul u Berlinu, koji je, još jedna sretna slučajnost, poznanik njegova oca.

U početku radi kao stolar u Bauhausovoj stolariji, dok ne sakupi novac za upis. Polazi na pripremni tečaj, ali ga ne prolazi. Ne zna jezik. Konačno se upisuje 29. listopada 1929, ali samo uvjetno, uz mogućnost da ga potjeraju ako ne nauči jezik. Na predavanja dolazi s rječnikom. Načinio je drvenu konstrukciju koja mu pomaže da lista knjigu i kad mu je jedna ruka zauzeta. Njegov izum oduševio je profesora **Josefa Albersa**. Praktična invencija je temelj Bauhauusa. "Želimo da zaboravite sve što ste prethodno naučili - osim zanata!" Daroviti bosanski stolar, zapravo, idealan je učenik. I što je, također, jako važno: s bauhausovskih polazišta: idealan student arhitekture. Genijalni **Walter Gropius** rekao je: "Onaj tko zna projektirati jednu stolicu, taj zna projektirati i kuću." (Uzgred, to načelo na svoj način podržava i arhitekt koji je u filozofskom, poetičkom i političkom smislu beskonačno daleko od Bauhauusa: **Jože Plečnik**.)

Učenik Paula Kleea

Na kraju, Selmanagić se upisao i bez dostatnog znanja njemačkog jezika, koji će učiti onako kako se bude učio praktičnoj Bauhausovoj umjetnosti, umjetnosti za mase. Crtanje mu predaje **Paul Klee**. On pred studentima hvali Selmanovo crtanje, premda on, zapravo, ne zna crtati. Govori kako je to uzor koji treba slijediti. Selman ga baš i nije razumio, pa mu moraju prevoditi. Treće čemu se srebrenički stolar naučio bila je ideja socijalne pravde i jednakosti. Bauhaus je bio izrazito ljevičarska družina, koja je i sa stanovišta Vajmarske republike bila odveć crvena. Ali svi nisu bili komunisti. Selmanović jest: član je bauhausove komunističke ćelije od prvih dana studija. Godinu dana kasnije, 1930. postaje član Komunističke partije Njemačke. Do kraja života će ostati komunist - uz posve zagonetno, pomalo zastrašujuće - ratno razdoblje u Berlinu.

Porodična kuća

Kada je sagradio svoj prvi ormar, profesor Alfred Arndt - koji se i sam prethodno formirao na Bauhausu - upitao ga je: "A što se drži u tom ormaru?" S odgovorom na to pitanje Selman Selmanagić je, prema vlastitim riječima, postao bauhausovac. Do četvrtog je semestra sam plaćao studij - očito je babo Alija bio ljut na sina, i vjerojatno je mislio kako ovaj samo dangubi po Njemačkoj - ali kad mu je konačno ponestalo novca, ili mu je, možda, poraslo samopouzdanje, Selman je od oca zatražio da mu za studij šalje pedeset maraka mjesečno. Nekog je kadiju u Berlinu zamolio da pismeno prisnaži njegovu molbu, svojevrsnom potvrdom ocu da mu sin zaista studira arhitekturu u Berlinu. Bilo je to vrijeme kada je Europa bila puna razmetnih sinova bosanskih, čije su vječne studije financirali njihovi siroti očevi. Selman nije bio jedan od njih. Babo Alija je pristao, ali je pristanak uvjetovao da Selman projektira i vodi izgradnju buduće porodične kuće u Zvorniku. One kuće koja će nestati 1997.

Diploma pod rednim brojem 100, po završenom studiju arhitekture na Bauhausu, Selmanu Selmanagiću izdana je 15. kolovoza 1932. Nakon toga kratko radi kao crtač u Gropiusovu ateljeu, pa se s dolaskom **Hitlera** na vlast vraća u Jugoslaviju. Tu ne nalazi posla ni u Sarajevu, ni u Zagrebu, ni u Beogradu, pa odlazi u Istanbul. Do ožujka 1934. radi u jednom carigradskom arhitektonskom birou, i odlazi u Palestinu, u Haifu, Tel Aviv i u Jeruzalem. Vrlo aktivno radi i projektira u ateljeu arhitekta i urbanista **Richarda Kauffmanna**, i doživljava prvi val židovskih

ZAVRŠILA U HITNOJ

**POMIJEŠALA JE
PREVIŠE PIĆA?
Hurem pozlilo dok
se zabavljala na
beogradskim
splavovima**

● **ZVIJEZDA SULEJMANA
SNIMA U SRBIJI** Hurem
tulumari po noćnim
klubovima u Beogradu s
novim dečkom

naseljavanja. Vrijeme je tridesetogodišnje britanske uprave, kulturnih i političkih vrenja, ali i svojevrzne pripreme beskraje arapsko-židovske tragedije, koja nastupa nakon Drugoga svjetskog rata. Što je mislio o svemu tome, kako je doživljavao židove, kako muslimane, nećemo saznati. Ali Kauffmann ga je, kaže, otpustio saznajući da je musliman.

Povratak u Berlin

Bila je već 1939. i slijedi zagonetni, povijesno nerazrješiv ali literarno najintrigantniji trenutak u životu Selmana Selmanagića: povratak u **Hitlerov** Berlin. Tvrdi da je to učinio na poziv **Alberta Buskea** i drugova iz komunističke ćelije, u namjeri da organiziraju antifašistički otpor, ali to je neuvjerljivo na način džejmsbondovskoga političkog spektakla. A slični na tipsko friziranje biografije, prema modelu koji će biti općeprihvaćen u DDR-u. U prvo vrijeme opet radi u jednom arhitektonskom birou, a u travnju 1939. zapošljava se, ni manje ni više, nego u Universum-Film Aktiengesellschaftu, ili u UFA-i, dakle u najvažnijem, filmskom odjelu **Goebbelsova** propagandnog carstva. Naprosto je nevjerojatno - a to u svom novinskom eseju, objavljenom u beogradskom Vremenu ističe Ivan Ivanji - da Goebbels i njegovi nisu znali koga zapošljavaju. Osim što su o svima znali sve, o Bauhausu su nacisti znali i još mnogo više od toga.

Spašavanje ruševina

Nije do kraja umjesno spekulirati nad dovršenim životima, ali zar ne bismo mogli pretpostaviti da se Selman Selmanagić razočarao u Palestini, kao bosanski musliman, premda ateist i komunist, među Židovima, pa se vođen Kauffmannovim otkazom vratio u Berlin, među one koji su Židove najstrašnije mrzili? Je li to uvredljivo prema uspomeni na ovoga sjajnog umjetnika i zanimljivog čovjeka? Nije, nego je po zdrav razum uvredljiva priča o osnivanju antifašističkih ćelija po Berlinu 1939. i svih sljedećih godina do svibnja 1945., kada je radio kao arhitekt u filmskim studijima UFA-e, nakon čega, kao i golema većina njemačkih građana, nastavlja živjeti i raditi u slobodnoj Europi. I kao, također, golema većina istočnonjemačkih građana, uvjerava sebe i druge u svoju antifašističku i antihitlerovsku prošlost.

Zapošljava se u Odjelu za urbano planiranje, gdje, kako pišu **Aida Abadžić Hodžić** i **Antonija Mlikota**, spašava dio ruševina moderne arhitekture, tako što zapovjednika grada, sovjetskog generala Nikolaja Erastoviča Berzarina, uspijeva uvjeriti da se radi o remek-djelima, koje ne se bi smjelo pregaziti bagerima, nego ih treba restaurirati. Berzarin ga je poslušao, i nekoliko tjedana kasnije poginuo u prometnoj nesreći. (Na znanje povijesnim revizionistima: u Berlinu i danas postoji Bersarinplatz, a odlukom gradske uprave iz 2003. Nikolaj Erastovič stekao je posmrtno zvanje počasnog građanina Berlina.)

Ubrzo započinje Selmanagićeva sveučilišna karijera, ali i važniji, projektantski rad, kojim je bitno obilježio urbane vizure DDR-a, naročito Istočnog Berlina. Gradio je

BauhausNetworking Ideas
and PracticeUmrežavanje ideja
i prakse

kuće i nogometne stadione (uključujući i onaj slavni Stadion Waltera Ulbrichta, na kojem je nastupao berlinski Dynamo...), ali je, usporedo, dizajnirao, projektirao i gradio sobni namještaj, fotelje i stolice. Od 1947. bio je njemački (kasnije istočnonjemački) državljanin, 1949. oženio je studenticu arhitekture, rodom Sarajku, **Emiru Hadžibašcausević**. Od 1946. do 1966. bio je ovlašten da oblikuje istočnonjemačke paviljone za međunarodne sajmove i izložbe. Nakon što je 1970. otišao u mirovinu, nastavio je predavati na Tehničkom fakultetu u Grazu - još jednoj slavnoj instituciji, naročito važnoj u bosanskohercegovačkoj i hrvatskoj povijesti, jer su se na Tehničkom fakultetu u Grazu školovali naraštaji naših inženjera - a predavanja je, relativno često, držao i u Sarajevu te Zagrebu. Godine 1975. aktivirao se, zajedno s profesorom Konradom Püschelom, još jednim Bauhausovim veteranom, kao glavni konsultant u obnovi zgrade Bauhauusa u Dessauu. Tako se pojavio i kao - obnovitelj Bauhauusa.

Bauhaus i lovački hrtovi

Selman Selmanagić poželio je da ga sahrane u Srebrenici. Želja mu je ispunjena. Samo devet godina nakon njegove smrti, u ljeto 1995. u tom je gradu ubijano svako muslimansko muško koje je veće od puške. Dvije godine kasnije, nemarom onih što su preostali, srušena je i njegova kuća u Zvorniku. Ona kuća s kojom je Selman polagao graditeljski ispit pred ocem Alijom, kuća s kojom je cijeli Bauhaus stajao pred strogim, starodrevnim bosanskim muslimanom, oko čijih su nogu veselo obigravali njegovi lovački hrtovi.

Broj preporuka: 15 [f Sviđa mi se](#) <198 [g+1](#) <0 [t Tweet](#) 2 [in Share](#)[f Preporučiti](#) Ovo preporučuje 198 ljudi.[✉ Pošalji mailom](#) [📄 Ispiši](#) [📄 Prijavi sličnu priču](#) [f Facebook](#) [t Twitter](#)**Više o...**[arhitektura](#) | [kultura](#)[Indeks](#) [Down sindrom](#) [Globus](#) [Vijesti](#) [Komentari](#) [Sport](#) [Doktor](#) [Život i stil](#) [Kultura](#) [Spektakli](#) [Fotogalerije](#)
[Stvarni život](#) [TV Program](#) [Arhiva](#)
NA VRH[Opći uvjeti korištenja](#) | [Pravila prenošenja sadržaja](#) | [Zaštita privatnosti](#) | [Pravila komentiranja](#) | [Impressum](#) | [Kontakt](#) | [Oglašavanje](#)[EPH Digital](#): [Jutarnji list](#) | [Slobodna Dalmacija](#) | [Gloria](#) | [Globus](#) | [Sportske Novosti](#) | [Autoklub](#) | [Dom & dizajn](#) | [Dobra hrana](#) | [Bestseller](#) | [Dodo](#) | [Dosi](#) | [Gorila](#) | [LikeCroatia](#) | [Gameland](#) | [Dubrovacki Vjesnik](#) | [Zadarski.hr](#)

Copyright © Jutarnji list. Sva prava pridržana.